

Mia Bašić, mag. iuris

Ruthann Robson, DRESSING CONSTITUTIONALLY: HIERARCHY, SEXUALITY, AND DEMOCRACY FROM OUR HAIRSTYLES TO OUR SHOES, Cambridge University Press, 2013, p. 261

Postoji li veza između Ustava i onoga što čovjek nosi na sebi? U jednoj intrigantnoj i novoj studiji Ruthann Robson konstatira da upravo ta veza, konkretno ispreplitanje odjeće *homo sapiens* i Ustava ponekad pred nas postavlja temeljna pitanja hijerarhije, seksualnosti i demokracije. Od frizure do cipela – ustavna razmatranja ograničavaju i potvrđuju naše svakodnevne izbore. Iako nam se to možda u ovom trenutku čini besmislenim i nevjerojatnim, odjeća i izgled omogućuju složene poglede na Ustav SAD-a i na njegovo tumačenje. Štoviše, takvi pogledi često podižu pitanja jednakosti koja se vežu uz Prvi amandman (*First Amendment*), a glede spola, rase i seksualnosti odnosno seksualnog opredjeljenja. Na poslu, u školama, na sudu, u zatvorima i na ulici – odjeća i dotjerivanje često izazivaju ustavne polemike.

Ovu zanimljivu temu otvorila je u knjizi *Dressing Constitutionally: Hierarchy, Sexuality, and Democracy from our Hairstyles to Our Shoes* **Ruthann Robson** sa Sveučilišta u New Yorku (*City University of New York School of Law*). Knjiga je izašla prošle godine u izdanju Cambridge University Pressa, ima 261 stranicu, a podijeljena je u sedam poglavlja iza kojih su smještene bilješke (p. 181-226), bibliografija (p. 227-251), zahvale (p. 253-254) i indeks (p. 255-261).

Prvo poglavlje *Dressing Historically* (p. 8-33), počinje suprotstavljanjem *Magna Carte* raskošnim “zakonima” dinastije Tudor, a zatim razmatra strukturna i pravna pitanja engleskog “Ustava” koja su postavljena regulacijom odjeće i ekonomskih interesa izraženih u propisima koji se odnose na vunu i inozemnu tkaninu. Također je ispitan i način na koji su propisi o odjeći i materijalima pridonijeli suverenitetu i stvaranju nacije. Kolonizatori onoga što će kasnije postati SAD donijeli su tu sklonost regulaciji odijevanja, etiketirajući tako bogate bogatima, siromašne siromašnima, kriminalce, robove itd. Ovo poglavlje upravo obrađuje povijest regulacije odijevanja u pravnom sustavu Sjedinjenih Američkih Država.

Drugo poglavlje *Dressing Barely* (p. 34-59) počinje razmatranjem *Thomasa Painea* da je vlada, jednako kao i odjeća, nužno zlo. Ovo poglavlje spaja dva kontradiktorna aspekta vladinih pristupa manjku odjeće i ustavne posljedice svakoga od njih. Prisilno svlačenje u svrhu pretraživanja ili kakvog drugog kriminalnog konteksta za sobom povlači potraživanja vezana uz Četvrti amandman (*Fourth Amendment*) i klauzulu *Due Process* no uglavnom neuspješno, čak i onda kada je vladina akcija neutemeljena.

Treće poglavlje *Dressing Sexily* (p. 60-79) u središte postavlja ustavnost vladinog glavnog oružja kontrole seksualnosti – uvođenje pravila odijevanja (*the*

policing of attire). Ova pravila ne odnose se samo na “manjak” odjeće nego i na stil odijevanja, kao i na druge aspekte vezane uz izgled poput, primjerice, frizure, nakita, kozmetike, cipela i sl. Jedan aspekt uvođenja ovih pravila kao osnovni cilj ima razlikovanje muškaraca i žena postavljanjem granice njihova odijevanja radi prepoznavanja rodova. *Dressing sexily* u ovom slučaju znači odijevati se na načine koji su u skladu s rodom kojemu pojedinac pripada. Tzv. kros-odijevanje (*cross-dressing*) odnosno nošenje odjeće člana suprotnog spola, tvrdi autorica, za sobom često povlači osudu javnosti, diskriminaciju, a nerijetko i nasilje.

U četvrtom poglavlju *Dressing Professionally* (p. 80-102) autorica proučava federalnu zaštitu odijevanja u privatnoj sferi, koja se često nalazi pod napadom zbog nedostatnog ustavnog utemeljenja. Ovakva zaštita je često nejednaka i nekoherentna, posebice zbog toga što se čini kako izuzima politike odijevanja raznih korporacija koje žele “brandirati” svoje zaposlenike. Kada vlada brandira svoje zaposlenike, to se primjećuje u vojnom i paravojnom kontekstu gdje zaposlenici imaju službene uniforme, međutim Robson je mišljenja kako bi nametanje uniforme, jednako kao i njezin nedostatak, izazvalo ustavne probleme u sudnicama i u akademskom okruženju.

Peto poglavlje *Dressing Disruptively* (p. 103-127) ukazuje na postojanje uvredljivog načina odijevanja, primjerice u pogledu uvredljivih natpisa na odjeći (npr. antigay majice), koje za sobom povlači i pravne posljedice koje se posebno vežu uz prava Prvog amandmana. Također, uvredljivo ponašanje vezano uz odjeću može se primijetiti i u sudnicama, a autorica ovdje navodi slučaj *William Penna* kada je na suđenju odbio skinuti šešir pred sudom i tako pokazao nepoštovanje suda. Sličnih slučajeva ima mnogo više, a neki od njih nalaze se upravo u ovom poglavlju.

Šesto poglavlje *Dressing Religiously* (p. 128-152) posvećeno je vjerskoj odjeći i implicira na jedno od najspornijih pitanja ustavnog sudovanja. Smještaj religijske odjeće i standarda odijevanja npr. u zatvore vodilo je u SAD-u do nepravilnih rezultata s obzirom na Prvi amandman i razne druge propise. Autorica je u ovom poglavlju utvrdila i to da ženske religijske haljine, poput katoličkog habita ili muslimanskih niqaba i hijaba, stvaraju podijeljenost u društvu bez bilo kakve naznake za “pravednim” ustavnim rješenjem.

Sedmo poglavlje *Dressing Economically* (p. 153-180) posljednje je poglavlje u knjizi i ono obrađuje ustavna pitanja vezana uz rad koji je potreban za proizvodnju odjeće. Uzevši ovo pitanje u područje svog razmatranja, autorica proučava sve – od robova koji su brali pamuk i izrađivali odjeću do suvremene vladavine slobodne trgovine i pri tome zaključuje da ne postoje neprolazni ustavni problemi samo u vezi s onim što nosimo već i u vezi s načinom na koji se ta odjeća proizvodi. Autorica je u ovom poglavlju povukla paralelu sa zakonima dinastije Tudor u Engleskoj i s ustavnom doktrinom SAD-a, zaključivši kako su tudorski zakoni tražili način kako regulirati krojačke mogućnosti da bi povećali ekonomski profit, dok je ustavna doktrina SAD-a, s druge strane, na pamuk, tkaninu i odjeću gledala kao na imperativ kapitalističkog uspjeha.

Knjiga “*Dressing Constitutionally: Hierarchy, Sexuality, and Democracy from Our Hairstyles to Our Shoes*” **R. Robson** zbog teme koju obrađuje zasigurno ne spada u uobičajenu pravnu literaturu. Možda će nam se “na prvu” (odnosno po svom naslovu) ova knjiga učiniti upitnom, čudnom ili čak besmislenom, no jednom kada se upustimo u čitanje, shvatimo zapravo da ona itekako ima smisla. Knjiga čitatelju otvara sasvim novi način čitanja ustava, njegovih odredbi, njihova značenja i tumačenja. Izborom teme i analizom koja pripada neortodoksnim školama i pravcima tumačenja ustava, Robson je ne samo uspjela zainteresirati čitatelje, nego i ostaviti novi i beskompromisni doprinos pravnoj znanosti, a posebice javnopravnim disciplinama.